

KILKA SŁÓW O TRÓJSKLEPCE

Rodzaj *Tricyrtis* — trójsklepka, ustalony i opisany przez Wallicha w latach pięćdziesiątych XIX wieku jest przedstawicielem rodziny *Liliaceae*. Znanych jest ponad 11 gatunków tego rodzaju, występujących dziko przede wszystkim w Japonii oraz w Chinach, na Tajwanie i w Himalajach. Wszystkie gatunki trójsklepki są bylinami, które osiągają wysokość w granicach 0,4—1 m i utrzymują się dobrze w ziemi dzięki krótkim, mocnym rozłogom. System korzeniowy jest dość słabo rozwinięty i ukorzenia roślinę niezbyt głęboko. Łodyga nierozgałęziona, wyprostowana lub lekko pochylona jest ulistniona na całą swęj długości. Liście owalne

Rys. 1. Trójsklepka Bakera (*Tricyrtis bakerii* Koidz.) owocująca

lub jajowate, ostro zakończone i obejmujące nasadę blaszki łodygę, ułożone są skrętolegle. Kwiaty dzwonkowatego kształtu umieszczone są pojedynczo na rozgałęzionych pędach, wychodzących z kątów liści. Okwiat składa się z 6, najczęściej nakrapianych kolorowo płatków, ustawionych w dwóch okółkach. Zabarwienie i rysunek płatków stanowią bardzo interesującą i charakterystyczną cechę tego rodzaju. Trzy zewnętrzne działki okwiatu są u niektórych gatunków u podstawy

niecio rozdęte, tworzą krótką ostrogę, trzy wewnętrzne są płaskie. Pręcików jest 6, słupek trójkanciasty ma zamię trójdzielne i na każdym końcu widlasto rozgałęzione, wzdłuż brzegów często z szeregiem gruczołowatych włosków. Owocem jest długa, wąska, trójkanciasta i trójkomorowa torebka. Nasiona owalne lub okrągłe, płaskie i drobne są wytwarzane w dużej ilości. Wszystkie gatunki kwitną w miesiącach letnich od lipca do września, często w październiku.

Ten nieliczny w gatunki rodzaj reprezentowany jest w kolekcjach Ogrodów Botanicznych przeważnie przez parę gatunków polecanych w literaturze, jako byliny ozdobne. Należą do nich np.: *Tricyrtis macropoda* Miq., *T. latifolia* Maxim., *T. pilosa* Wall., *T. hirta* Hook., *T. formosana* Baker i *T. macranthopsis* Masam.

Trójsklepka wielkołodygowa (*T. macropoda* Miq.), występująca dziko w Japonii i Chinach, znana jest w uprawie od około 1869 r. Ma ona białopurpurowe, ponadto jeszcze purpurowo nakrapiane kwiaty.

Trójsklepka szerokolistna (*T. latifolia* Maxim.) ma żółtawe, purpurowo nakrapiane kwiaty, osiągające średnicę 2,5 cm i charakterystyczne, szerokie od 4—9 cm i długie od 8—15 cm liście. Ojczyzną tego gatunku jest Japonia.

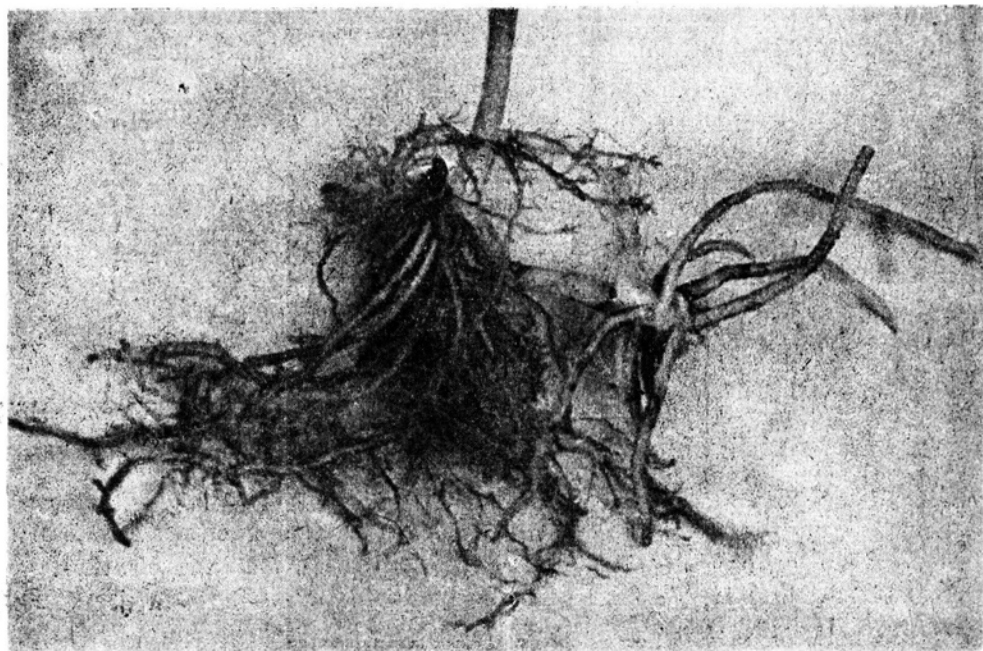
T. pilosa Wall, gatunek znaleziony najwcześniej, służył jako podstawa do opisu całego rodzaju. Występuje w Himalajach na wysokości 1500—2000 m; jego kwiaty mają około 3 cm średnicy, są białe z wielkimi szkarłatnymi plamami. W uprawie znany jest od 1851 r.

Trójsklepka owłosiona (*T. hirta* Hook.), najczęściej spotykana w ogrodach jako bylina ozdobna, uprawiana jest od roku 1863. Całą roślinę cechuje silne, białe owłosienie. Kwiaty białe są dość duże, purpurowo, fioletowo lub brunatnie nakrapiane. Gatunek ten pochodzi z Japonii, gdzie występuje w podszyciu cieniowych lasów. Można go obejrzeć w kolekcji Warszawskiego Ogrodu Botanicznego.

T. formosana Baker podawany z Tajwanu, jest niską byliną osiągającą zaledwie 30 cm wysokości. Liście ma duże, lancetowate około 10 cm długie, kwiaty białopurpurowe.

T. macranthopsis Masam. to gatunek, który ma rzadkie naturalne stanowiska w Japonii, ale jest często uprawiany w ogrodach. Jedną z cech charakterystycznych tej trójsklepki są wydłużone, jajowato-lancetowate liście o wyraźnej uszastej nasadzie. Kwiaty jasnożółte są brązowo nakrapiane.

Poza kilkoma najpospolitszymi, wymienionymi wyżej gatunkami jest jeszcze kilka rzadziej spotykanych i później opisanych, jak np. trójsklepka Bakera (*T. bakerii* Koidz., syn. *T. macropoda* Baker non Miq.). Gatunek ten opisany został przez G. Koidzumi, jako nowy dla flory Azji Wschodniej w czasopiśmie Bot. Mag. 1924. Pokrojowo trójsklepka ta jest zbliżona do trójsklepki wielkołodygowej. Różni się, między innymi, owłosieniem górnej części pędu, barwą i punktowaniem kwiatów. Wśród włosków prostych górnej części łodygi znajduje się duża ilość włosków gruczołowych. Kwiaty są żółte, drobno purpurowo nakrapiane. Trójdzielne zamię słupka, wzdłuż brzegów gruczołowato orzęsione, jest żółto zabarwione i punktowane identycznie jak płatki. Ojczyzną gatunku są według Koidzumi prawdopodobnie Chiny.

Rys. 2. System korzeniowy trójsklepki Bakera

Trójsklepka Bakera utrzymuje się w gruncie Warszawskiego Ogrodu Botanicznego od wielu lat, zimuje bez przykrycia, nie wymarza. Każdej wiosny odbija obficie, tworzy nowe podziemne rozłogi i rozrasta się szybko, tworząc zwarty jednolity płat. Kwitnie w lipcu, owocuje obficie i wytwarza dobrze wykształcone nasiona. Zbiór dojrzałych owoców odbywa się w pierwszej połowie października.

Wszystkie trójsklepki udają się dobrze w miejscach półcienistych, osłoniętych od wiatru. Najlepiej rosną w ziemi liściowej z dodatkiem torfu i ziemi darniowej. Dzięki wytwarzanym rozłogom można je rozmnażać łatwo wegetatywnie przez odrosty. Dobre wyniki uzyskuje się także wysiewając nasiona. Wychodowane rośliny nie wymagają specjalnych zabiegów.

LITERATURA

- Bailey L. H., 1935. *The Standard Cyclopedia of Horticulture*. III. New York.
 Chittenden F. J., 1951. *Dictionary of gardening*. IV. Oxford.
 Hooker J. D., 1894. *The Flora of British India*. VI.
 Koidzumi G., 1924. *Contribuciones ad cognitionem florum Asiae Orientalis*. Bot. Mag. XXXVIII, Tokio.
 Ohwi Jisaburo, 1965. *Flora of Japan*, Washington.
 Pareys Blumengärtnerei. T. I, 1958. Berlin—Hamburg.